

ПРОБЛЕМА ЗАХИСТУ УЧНІВ ВІД НЕГАТИВНИХ ВПЛИВІВ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

Гущина Н.І.

Анотація. У статті розглядаються проблеми захисту дітей від негативних інформаційних впливів, аналізуються світові й українські дослідження з використання Інтернету дітьми. Проаналізовано психолого-педагогічну й методичну літературу щодо Інтернет-можливостей розвитку учнів.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, безпечна поведінка, соціальні мережі.

Освіта в інформаційному суспільстві покликана підготувати таких людей, які вміють працювати з інформацією, критично її оцінювати; можуть самостійно приймати відповідальні рішення в ситуації вибору, прогнозуючи їх можливі наслідки; здатні до співробітництва; навчаються протягом життя; відрізняються мобільністю, динамізмом, конструктивністю, володіють розвиненим почуттям відповідальності за долю країни. Національна доктрина розвитку освіти України визначає, що пріоритетом розвитку освіти є формування високого рівня інформаційної культури кожного члена суспільства, держави, впровадження сучасних інформаційних технологій у практику навчально-виховного процесу, доступність й ефективність освіти, підготовка молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві [2].

У «Декларації принципів побудови інформаційного суспільства», прийнятій ООН 12.12.2003, зазначено, що, оскільки ІКТ поступово змінюють наші методи роботи, особливого значення набуває створення захищених, безпечних і таких, що не завдають шкоди здоров'ю, умов праці, які передбачають використання ІКТ, за дотримання усіх відповідних міжнародних норм [1].

Під ІКТ-безпекою учнів розуміється безпечна поведінка дітей під час використання інформаційно-комп'ютерних технологій у навчально-виховному процесі загальноосвітніх навчальних закладів.

В Україні кількість користувачів Інтернету щороку стрімко зростає. Так, згідно з показниками сайту Sputnikmedia.net, у січні 2006 року українська Інтернет-аудиторія склала 4 207 391 осіб, а у листопаді 2010 року «Бігмір Інтернет» нарахував уже 19 560 928 унікальних користувачів [4].

На рис. 1 наведена динаміка зростання користувачів Інтернету в Україні.

Лідерами за кількістю нових користувачів стали соціальні мережі. Тепер 31% користувачів Інтернету в Україні відвідують ці ресурси. Також великою популярністю користуються сайти новин (кількість відві-

дувачів у віковій групі від 30 до 49 років зростає тут із 24% до 29%) і сайти з мультимедійним контентом (з 26% до 32% збільшилася кількість користувачів, які завантажують музику і фільми, і з 9% до 14% зростає кількість тих, хто переглядає он-лайн-відео або слухає он-лайн-радіостанції).

Як свідчать результати дослідження Eurobarometer, проведеного у 2008 році у 27 країнах-членах ЄС, 75% дітей віком від 6 до 17 років активно користуються Інтернетом. 59% батьків, щоб захистити дітей від негативних інформаційних впливів, використовують спеціальні фільтри або моніторингове програмне забезпечення, а 64% батьків, які цього не роблять, стверджують, що довіряють своїм дітям. 14% зізналися, що просто не знають, як ці програми встановлюються.

Корпорація Microsoft разом з «Національним альянсом комп'ютерної безпеки» (National Cyber Security Alliance, NCSA) у травні 2011 року опублікували результати дослідження, присвяченого готовності школярів і студентів США до життя в сучасному цифровому світі. Дослідження показало, що понад 82% керівників і 85% ІТ-фахівців впевнені в необхідності вивчення комп'ютерної безпеки в школі. Дослідження також показало, що більш ніж одна третина вчителів (36%) зовсім не отримали в минулому році підготовки з питань, пов'язаних з он-лайн-безпекою й етикою, а 86% вивчали ці питання менше шести годин; 23% повідомили, що вони добре знайомі з питаннями сучасної он-лайн-кібербезпеки, 30% — впевнені у власних навичках її забезпечення і лише 24% педагогів впевнені у власних знаннях [5].

В Україні подібні дослідження розпочалися лише з 2009 року завдяки діяльності членів Коаліції за безпеку дітей в Інтернеті. Дослідження проводилося Інститутом соціології НАН України за підтримки компанії «Київстар», яка є членом Коаліції за безпеку дітей в Інтернеті, в період із серпня по вересень 2009 року в 11 містах України, воно полягало в опитуванні 1200 респондентів (дітей і дорослих) щодо якісного й кількісного використання дітьми Інтернет-ресурсів.

Проведене дослідження показало, що в більшості випадків діти набагато краще від батьків обізнані з можливостями використання і мобільного, і стаціонарного Інтернету. Існує суттєва різниця між тим, як діти насправді користуються Інтернетом, і тим, що про це відомо їхнім батькам: діти користуються ним частіше, аніж думають батьки, відвідують Інтернет-кафе, сайти для дорослих, грають в азартні ігри, витрачаючи реальні гроші, контактують із незнайомцями. Про все це в більшості випадків ані батьки, ані вчителі не знають, що свідчить про високий ступінь небезпеки для дітей.

Рис. 1

За результатами Всеукраїнського широкомасштабного дослідження «Рівень обізнаності українців щодо питань безпеки дітей в Інтернеті», проведеного у 2011 році кафедрою превентивної роботи та соціальної політики ЮНЕСКО у рамках програми Майкрософт «Партнерство в навчанні», з 96 % дітей — користувачів Інтернету віком від 10 до 17 років 51 % не знає про небезпеки в мережі. 52% дітей виходять в Інтернет переважно для спілкування у соціальних мережах, де залишають свої особисті дані: номер домашнього телефону (46%), домашню адресу (36%) й особисті фото (51%).

Думку про те, що навчати дітей безпеці в Інтернеті повинні вчителі, розділяють 95 % батьків. Цікавими виявилися результати дослідження щодо готовності вчителів до такої роботи. Серед учителів рівень користування Інтернетом вищий, ніж серед батьків — 83 %. Про свої знання з приводу небезпек у мережі заявили 85 % учителів і 27 % дійсно з ними знайомі. При цьому 68 % вважають, що тема безпеки у мережі більше рекламується виробниками антивірусного програмного забезпечення, ніж реально існує.

Як один із методів підвищення рівня безпеки у мережі 93 % опитаних учителів пропонують обмежити перебування дітей он-лайн, при цьому 55,5 % зразу ж вказують на те, що це буде не результативно.

Близько 96 % учителів погоджуються, що дітей треба вчити основам безпеки в мережі. Але при цьому тільки 13 % з них впевнені, що цим повинна займатися школа, і 56 % — делегують цей обов'язок батькам. 78 % думають, що бесіди з дітьми у школі на тему безпеки в Інтернеті будуть дуже корисними. Але 65 % впевнені у тому, що проводити їх повинні спеціалісти, а не вчителі даної школи (як варіант, вчителі, запрошені з іншої школи) [6].

Отже, вищезазначені дослідження в Україні свідчать про те, що:

- діти і підлітки добре обізнані із сучасною технікою і технологіями й активно користуються Інтернетом, проте мають недостатній рівень поінформованості на тему ІКТ-безпеки;
- більшість дорослих (батьків, учителів, IT-фахівців) вважають, що дітей треба вчити основам безпеки роботи у мережі;
- більшість вчителів і батьків не достатньо поінформовані на тему ІКТ-безпеки;
- рівень залученості батьків і вчителів до процесу виховання культури безпечного користування Інтернетом серед дітей є недостатнім, а питання, хто ж має навчати дітей ІКТ-безпеці — батьки, вчителі чи уряд — не визначено.

Особливої уваги заслуговує робота в соціальних мережах. Соціальні мережі набувають все більшої популярності у дітей і підлітків. Більшість існуючих соціальних мереж заохочують користувачів надавати якомога більше особистої і конфіденційної інформації (прізвище й ім'я, домашня адреса, номери телефонів, місце роботи, інтереси й нахили). Шахраю неважко обрати потенційну жертву і вивчити її за наданою інформацією. До речі, користувачі викладають подібну інформацію в більшості випадків добровільно, не усвідомлюючи можливих наслідків такої необережності. Діти охоче розміщують власні фотографії, які можуть також бути використані шахраями у своїх власних цілях.

Наразі в Україні з'являються освітні мережі, які дозволяють організувати навчально-виховний процес у школі, забезпечують соціальні функції спілкування, водночас дбаючи про ІКТ-безпеку учнів. Наприклад, всеукраїнська освітня мережа Щоденник.ua.

У всеукраїнській освітній соціальній мережі Щоденник.ua нових користувачів додають тільки адміністратори шкіл, тому гарантується відсутність сторонніх: учні, вчителі й батьки реєструються на сайті після отримання в школі кодів запрошень. Усі коди зберігаються в адміністрації школи й не підлягають розголошенню. Для завершення реєстрації користувачі не тільки вводять код запрошення, але й підтверджують свої персональні дані.

Окрім того адміністратори шкіл мають можливість контролювати всі дії користувачів всередині шкільної мережі і так захистити учнів від небажаної інформації.

★ ★ ★

Гущина Н.И. Проблема защиты учеников общеобразовательных учебных заведений от негативных информационных влияний в социальных сетях

Аннотация. В статье рассматриваются проблемы защиты детей от негативных информационных воздействий, анализируются мировые и украинские исследования по использованию Интернета детьми. Проанализировано психолого-педагогическую, методическую литературу по вопросам Интернет-возможностей развития учеников.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, безопасное поведение, социальные сети.

★ ★ ★

Gushchyna N.I. The issue of protection pupils of public schools form the negative influences in social networks

Summery. In the following article we have drawn our attention to the issue of protection of children from the negative informational influence. We also have analyzed International and Ukrainian studies in using the Internet by children. We have analyzed psychological, pedagogical as well as methodological literature about the possibilities of children's development with the help of the Internet.

Key words: informational-communicative technologies, secure behavior, social networks.

Література

1. Декларация принципов «Построение информационного общества — глобальная задача в новом тысячелетии; ООН; Декларация, Документ 995_c57, редакция від 12.12.2003 (1 сторінка) [Електронний ресурс] / Законодавство України — Електрон. текст. дані. — Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_c57 — Мова:рос. — Перевірено 10.04.2011.
2. Указ Президента України «Про Національну доктрину розвитку освіти» від 17 квітня 2002 року №347/2002, <http://zakon.rada.gov.ua>, 17.04.2002.
3. «Виховання культури користувача Інтернету. Безпека у всесвітній мережі»: навчально-методичний посібник / А.Б. Кочарян, Н.І. Гущина. — Київ, 2011. — 100 с.
4. «Глобальная статистика украинского Интернета за ноябрь 2010 г.» [Електронний ресурс] / Електрон. текст. дані. — Режим доступу: <http://bigmir-internet.com.ua/news/archive/1033/>.
5. «2011 State of Cyberethics, Cybersafety and Cybersecurity Curriculum in the U.S. Survey» [Електронний ресурс] / Електрон. текст. дані. — Режим доступу: http://www.microsoft.com/Presspass/press/2011/may11/05-04MSK12DigitalIPR.msp?rss_fdn=Press%20Releases.
6. «Рівень обізнаності українців щодо безпеки дітей в Інтернеті» [Електронний ресурс] / Електрон. текст. дані. — Режим доступу: http://onlandia.org.ua/pages/UNESCO_research_whitepaper.